

PÉCSI L. DÁNIEL

TÓKÉS ISTVÁN EMLÉKEZETÉRE

Dr. Tóké István nagytiszteletű lelkipásztorral, nyugalmazott teológiai professzorral, egyházkerületi főjegyzővel, egyházi íróval és lapszerkesztővel – a Gondviselőnek köszönhetően – megismerkedésünk negyedszázaddal ezelőtt, 1991-ben Debrecenben a Magyar Reformátusok II. Világtalálkozóján történt. Megtiszteltetésemre hetedik gyermeke, a Királyhágómelléki Református Egyházkerület frissen megválasztott püspöke, Tóké László, a temesvári forradalom hőse mutatott be édesapjának. Ezt követően 1993-ban Kolozsvárott a Magyarok Világszövetségéért Alapítvány Kuratóriumának elnökeként fogadott lakásában kedves hitvesével, Erzsébet asszonnyal, ahol tisztelegő látogatáson voltam kurátortársammal, Timkó Ivánnal. A következő találkozásra Okos Márton jóbarátom jóvoltából Kalotaszentkirály-Zentelkén 1996-ban került sor, ahol a helyi református templomban nagy hatású igehirdetést tartott, majd azt követően megvendégelt bennünket a zentelkei „Tóké-kúriában”.

Erdélyi portyázásaim alkalmával gyakorta felkerestem meleg hangulatú lakásában. Beszélgetéseink során elmondta, hogy nemcsak László fia, hanem jómaga is református lelkészként szembeszállt a kommunistákat kiszolgáló egyházi vezetéssel. Az

Bakos István úrnak
a Trianoni Szemle Szerkesztőjének
munkatársának
Budapest

Kedves István barátnom!

Életem negyedik esztendejében járva, s annak ú a vépe'hez közeledve, írnom és küldöm ezt az újévben első – s talán utolsó – levelemet István úrnak.

Mindenek előtt hálával köszönöm a jól essé – de érdektelen – dedikálással ellátott Kisderneknyit, „Trianon szelleme” című m. Gondviselőcsalata ajándék, mert a múltkorad második fele ennek a jegyében foglaltam le gondolkodásomat, nem vonva maga után semmiféle megoldást.

A tanulmányok közül mindegyiket megelőzi – sorrendben és tartalmilag egyaránt – a Szűcs Mátyas „változatlan veszejelője.” Én úgy nem tartozok a „szakavatott veszők” közé, de ezt mégis érthetlenné tudom is akartam, hogy „előrs mutató tanulmányok” hírkészletek. Ezt a előre mutató megoldást keresem is várom én a holnap íróitól. Más szóval: hogyan lehet (ne) Trianont meggyógyítani?!

egyik egyházi összejöveten a következőket közölte feletteseivel: „Aki az Úr Krisztus akaratával ellentétesen tevékenykedik az egyházban – akár püspök, akár más beosztású, vagy legyen állami szerveknél képviselő –, annak nem szabad engedelmessé válnia!”

Legemlékezetesebb találkozásunk 1999. december 17-én Temesváron történt a temesvári forradalom 10. évfordulóján. A Magyar Posta felkérésére az egykori temesvári Nemzeti Színházban jelképesen átadtam Tőkés Lászlónak százezer postai képes levelezőlapot, nyomott bélyeggel, melyet jómagam terveztem. Ugyancsak nevezetes találkozásunk volt 2003-ban Esztergomban, amikor a Bihari Antal úr által alapított Szent István-díjat Duray Miklóssal együtt Tőkés Lászlónak

Tőkés István teológia-professzor

Kem tekintem magamat a „spanyol vian feltalálójának”, de mellékelt dolgozatfelelővel a megoldásra igyekvően rátaekvni a figyelmet. Evidens senki se vállalta közelet, sem a helyeslést. Lehet, hogy osztálytársak mutatják a megkérdézt vélemények, de az útkeresés valódiságára mégis csak igényt tartok. Megakarnám találni a románokkal való kölcsönös megértés keskeny ösvényét. Ez lenne igazán a hitves magyar praitika egyik döntő kötelesegei: újrat keresni a múltat a keresztyén ember életében

Amik az István jóban megítélésében nyugodtan nemet mondhat a magam „gyermekes” és „ldgúres többem magyó” elképzelésére, de mindenkitől várom helyeselt – célzósítve „megoldás” javaslatát.

Öröme hirtellettél és hancelttel,
Kolozsvár, 2016-január 3.

Tőkés István

ítélte a helyi közösség. Azóta ez a civil kezdeményezésre megszületett rangos kitüntetés országosan elismertté vált. Az idei év kitüntettje a 90. életévét betöltött, válaszüti születésű Kallós Zoltán népzene kutató.

Nagy megtiszteltetésnek tartom, hogy elismerését tolmácsolta a 2004-ben megtervezett Partiumi Keresztyén Egyetem, valamint a 2009-ben Debrecenben Magyar Református Egyház néven egyesült Kárpát-medencei református egyháztestek általam megtervezett címereiért.

2008-ban a kolozsvári rezidencián Bihari Antal barátommal egy portréfilmet forgattunk Tőkés Istvánnal, legidősebb gyermekével, Erzsébet asszonnyal pedig a Házsongárdi temetőben. Hajlott kora ellenére megcsodáltuk „Pista bácsi” szellemi frisségét, széles körű levelezését, varázslatos székely humorát, valamint az életbölcességével párosult alkotókedvét. Ezt igazolja a Kolozsvárott 2008-ban a *Hétköznapok-Ünnepnapok, avagy az idő a keresztyén ember életében* címmel megjelentet utolsó jelen-

tős tanulmánykötete, amelyben egy gondolkodó teológus elme a halálig terjedő idővel foglalkozik. A könyv Zárószavában az alábbi megszívlelendő gondolatokkal ajándékozza meg a hitben járatlan és a hívő írástudókat:

„A figyelmes olvasó észrevehette, hogy az időhöz és az időkhöz, a hétköznapokhoz és az ünnepekhez kapcsolódva, rátértünk keresztyén életünknek, hitünknek és cselekedeteinknek annyi meg annyi kérdésére. (...) Szintén megfigyelhette az olvasó, hogy kezdettől végéig érvényesült az az ökumenikus szellem, mely a Szentháromság-Isten közösségében élő hívőket nem elválasztja, de nem is valami színtelen felületességgel kapcsolja egymáshoz, hanem mintegy a bizonyágtévő Bod Péter lelke szerint, s főként az Anyaszentegyház egyedüli Urának és Fejének-Főpásztorának engedelmességgel, keresi a Krisztusban való atyafiúi közösség keskeny ösvényét. (...) Az eltérő gyakorlat ellenére sem választhat el többé – például – sem a kereszt, sem a csillag, sem a keresztre emlékeztető »keresztény«, sem a Krisztushoz tartozást kifejező »keresztyén« és hasonlók. Helyénvaló a felismerés, hogy az ilyen különbözőségek inkább gazdagságot jelentenek a kölcsönös felismerés-elismerés által.”

Közel száz éves korában fogalmazta meg a *Van-e megoldás?* című tanulmányát, melyet a Bakos Istvánnak írt levelével együtt továbbított a Trianoni Szemle szerkesztőségének.

Megjegyzem, hogy hosszú életútja során több mint száz tanulmányt írt, megjelent 15 önálló kötete, amelyek közül kiemelkedik az 1948-ban *Második Helvét Hitvallás magyarázata* címmel megjelentetett latin-magyar nyelvű dolgozata.

2016. január 15-én Kolozsváron hunyt el. Búcsúztatása január 21-én a Farkas utcai református templomban volt, ahol Orbán Viktor minisz-

terelnök méltatta gazdag életútját. Tőkés István végső nyughelye a Házsongárdi temetőben található.

Az *erdely.ma* hírportál jóvoltából értesültem arról, hogy a háromszéki Málnáson 2016. július 24-én felavatták a falu egykori iskolaépítő református lelkészének, Tőkés Józsefnek (1884–1951), a Sepsi Református Egyházmegye korabeli esperesének, Tőkés István édesapjának mellszobrát.

Bakos István úrnak
a Trianoni Szemle szerkesztősége munkatársának

Budapest

Kedves István barátom!

Életem századik esztendejében járva, s annak is a végéhez közeledve, írom és küldöm ezt az Újévben első – s talán utolsó – levelemet Istvánnak.

Mindenekelőtt hálával köszönöm a jóleső – de érdemtelen – dedikálással ellátott küldeményt „Trianon szelleme” címmel. Gondviselés szabta ajándék, mert a múlt század második fele annak jegyében foglalta le gondolkozásomat, nem vonva maga után semmiféle megoldást.

A tanulmányok közül mindeniket megelőz – sorrendben és tartalmilag egyaránt – a Szűrés Mátyás, „változatlan vészjelzője”. Én ugyan nem tartozok a „szakavatott szerzők” közé, de azt mégis érezek, tudom és akarom, hogy „előremutató tanulmányok” szükségeseink. Ezt az előremutató megoldást keresem és várom én a holnap íróitól. Más szóval: hogyan lehet(ne) Trianont meggyógyítani?!

Nem tekintem magamat a „spanyol viasz feltalálójának”, de mellékelt dolgozatfélével a megoldásra igyekszem ráterelni a figyelmet. Ezideig senki se vállalta a közlést, sem a helyeslést. Lehet, hogy ostobaságok untatják a megkérdezett személyek, de az útkeresés

valódiságára mégis csak igényt tartok. Meg akarnám találni a románokkal való kölcsönös megértés keskeny ösvényét. Ez lenne igazán a hiteles magyar politika egyik döntő kötelessége: újat keresni a múlt sikertelenségei helyett.

Bízok az István józan megítélésében. Nyugodtan nemet mondhat a magam „gyermekes” és „légüres térben mozgó” elképzelésére, de mindenkitől várom helyesebb-célszerűbb „megoldás” javaslatát.

Őszinte tisztelettel és szeretettel,
Kolozsvár, 2016. január 3.

Tőkés István

TÓKÉS ISTVÁN: VAN-E MEGOLDÁS?

Sokan és sokféleképpen foglalkoztak és foglalkoznak az erdélyi (romániai) magyarság életbevágó kérdéseivel.

Az érdemi probléma ez: *Van-e jövője az itteni magyarságnak?* Ha van, úgy természetesen igényelhető a „hogyanra” vonatkozó érdemi válasz. Mindenekelőtt szem előtt tartandó az egyébként közismert vélemény: a Trianon után bekövetkezett kényszerhelyzet és a belőle adódó sokrétű felelősség-hordozás elkerülhetetlen. Ennek tudatában arra is figyelni kell, hogy az előttünk járó nemzedékek időről időre keresték a megoldást. Ezt nem szabad figyelmen kívül hagyni. Ha pedig az ún. második Trianon, azaz Párizsnak a történelmi mélységére tekintünk, úgy Mitterand francia államelnököt idézhetjük: A két világháború utáni békekötésekben a győztes hatalmak végeredményben azt mutatták meg, hogy bosszúállásukat miképpen bizonyíthatják a legyőzöttek büntetésével. Ezt a fájdalmas akarást Ady sajátos átéléssel és kongenialitással tükrözteti:

Ne taposatok rajta nagyon,
Ne tiporjatok rajta nagyon,
Vér-vesztes, szegény, szép szívünkön,
Ki, íme, száguldani akar.

*Baljóslatú, bús nép a magyar,
Forradalomban élt s ránk hozták
Gyógyítónak a háborút, a Rémet
Sírjukban is megátkozott gazok.*

*Tompán zúgnak a kaszárnyáink,
Óh, mennyi vérrel emlékezők,
Oh, szörnyű gyászoló kripták,
Ravatal előttetek, ravatal.*

*Mi voltunk a földnek bolondja,
Elhasznált, szegény magyarok,
És most jöjjetek, győztesek:
Üdvözlét a győzőnek.*

Az „átkot” mi a történelem Urának hagyjuk, de tőle – a gyógyítás vádalmával – a munka és imádságpolitikai eszközével megoldást remélünk. Ami pedig reánk tartozik, mintegy imádkozó Rákóczi Ferenc fejedelem szellemében a Gondviselés iránti engedelmesség lelkével és annak útján igyekszünk cselekedni, egyénileg és közösségekben egyaránt.

A cselekvés fölismerése és elismerése azzal kezdődik, hogy tárgyilagos felméréssel – sajnos – megállapítandó: a csaknem félévszázadon át gyakorolt fáradozások nem hoztak eredményt. Folytatódott és folytatódna a kivándorlások, a „homogenizálás”, és ami ennél is fontosabb: elmaradt a 127. zsoltár szerinti gyermekvállalás engedelmissége. Mindeneket együvé foglalva: hiányzik – általánosságban – a valós helyzet miatti nyugtalanság tudata. Ez nem valamely indokolatlan borúlátás (pesszimizmus), hanem a kendőzetlen valóság szemlélet.

A hiteles számbavétel szerint a kisebbségi lét veszélyeztetettsége a társadalmi élet számos vonatkozásában jelentkezik, főképpen a demográfiai „sorvadás” terén. A hajdani csaknem hárommillió létszám helyett ma már a másfél milliónál is kevesebben va-

gyunk. Ezt lehet szépíteni és magyarázni, de a valóságot Adyval egyezően kell napirenden tartani: „elhasznált, szegény – erdélyi – magyarok”, „gyászoló kripták” és „ravatalok” vagyunk.

A felelősség hordozáshoz tartozik – ugyancsak az Ady szóhasználatával – a „magyar ugar” elismerése és felszámolási szándéka. Más szóval: a további demográfiai sorvadásnak megakadályozása. A népi-közösségi hullámvölgyből el kell jutni a magyar jövő feltevélekhöz kötött reménységéhez, és pedig nem a kilátástalan múltbeli próbálkozások útján, hanem a reális jövőszemlélet keskeny ösvényén. A „keskeny” jelző azért helyénvaló, mert amint látni fogjuk, méreteiben szűkebb földrajzi keretek között mozog, mint az ún. széles út, de igénye szerint alaposabb megoldást tartalmaz annál. Vulgáris kifejezést használva: „vígan megyünk tönkre” állapotából átvezet az épülés-megmaradás „ígéret földjére”, a „hogyan” kérdés megválaszolásával.

A következőkben körvonalazott javaslat nem igényel kizárólagosságot. Ellenkezőleg: elvárja, hogy minél többen magukévá tegyék az orvoslás szándékát, de a cél érdekében igényli és kéri: akár a javaslat elfogadásával, illetve módosításával, akár annál megfelelőbb más megoldás bemutatásával, járuljanak hozzá a már ismertetett „hogyan” megválaszolásához. Ha semmi érdemi eredmény nem következne, akkor is bizonyos mértékű célt ért el a jelen javaslat a figyelemfelhívás megtételével.

Bármennyire sajnálatos, de a trianoni határok megváltoztatásáról nem lehet szó. Volt ugyan egy páratlan lehetőség 1940-ben, amikor mind a román, mind a magyar fél tárgyalásokat folytatott – a Dunán – egy kölcsönösen elfogadható román, illetve magyar er-

délyi élettér és ennek megfelelő országhatárok megállapítása ügyében. Sajnos a tanácskozások nem érték el a tervezett békés megoldást. Sem az egyik, sem a másik fél nem vállalta a szükséges kompromisszumot. Márpedig a legrosszabb kompromisszum is jobb lett volna a német és olasz „nagy hatalmak” bécsi diktátumánál. Átmenetileg létezett ugyan Észak-Erdély és Dél-Erdély létrehozása, amely négy éven át megnyugtató döntésnek bizonyult (Péld. 16,7), de a második világháború utáni párizsi diktátum eredményeként felszámolódott. A Márton Áron nevével számomra fémjelzett ellenálló kísérletezések az „útkeresők” bebörtönzésével és halálesetekkel értek véget. Az önrendelkezés politikai célkitűzése ismét lekerült a napirendről. Ez „az út” tehát járhatatlan.

A jelenkori adottságok mellett nem foglalkozhatunk olyan önkormányzat (autonómia) megvalósításával, mely az országhatárokon belül hozná létre a valóban kielégítő és államilag is elismert megoldást. Az idevágó munkálatokat ugyan folytatni kell a cél érdekében, de alig hihető, hogy a „sorvadás” ez úton meg lehessen fékezni vagy épp felszámolni.

Létezik azonban egy, az előbbiektől eltérő vélekedés, amely nem függ sem az országhatároktól, sem a törvényes önrendelkezés korlátjaitól. Ebben lehetne megtalálni azt a sikerrel járó vagy bár sikerrel biztató megoldást, mely az állampolgári és emberi szabadság jegyében, mind a határokon innen, mind azokon túlmutatóan elképzelhető. Ez nem azonos az úgynevezett „határnélküliséggel”, mivel nem vonja maga után a jelenleg érvényes földrajzi országhatárok megváltoztatását. Szellemi határokról sem beszélhetünk, mert az „útkeresésben” változatlanul megmaradnának az országhatárok, de nem az önkényesség

trianoni-párizsi bélyegével, hanem a nép-nemzeti jogos igények szabadságával. Helyes értelmezéssel akár etnikai jellegűnek is nevezhető ez az „útkeresés”. Névadásra azonban csak akkor kerülhet sor, ha a szóban forgó terv megvalósíthatónak és elfogadhatónak bizonyul. Eközben nincs szó valamely titkos vagy titkolt „szerveskedésről”, hanem ismételjük – *az erdélyi magyarság megmaradásáért hordozott közösségi felelősségvállalásról.*

Ha valóban lesz gazdája az elképzelésnek – hinni és bízni kell ebben –, úgy a felelősségvállalók létesítsenek egy széles körű munkaközösséget a foglalkozási ágak mindenikéből (demográfusok, tanügyiiek, egészségügyiiek, egyháziak, gazdaságiak, jogászok, művészek, politikusok stb.) a feladatok elkezdése és befejezése végett. A munkaközösség kijelölné azt a *földrajzi területet*, amelyre kiterjed a vállalkozás. Természetesen nem jöhet szóba a történelmi Erdély egész területe. Csak azt és annyit kell figyelembe venni, amennyi mint „magyar élettér” szóba jöhet. Az ún. Dél-Erdély jelentős részével fölösleges foglalkozni. Ehelyett a Székelyföldtől és Partiumtól kezdődően, ott kell meghúzni a határvonalat, ahol a célszerűség parancsolja. Ez lenne a figyelembe vehető és veendő „élettér”. Bármennyire is fájó, de le kell mondani pl. Fogarásról, Nagyszebenről, Gyulafehérvárról, Temesvárról és hasonló településekről, illetve a román félnek Váradról, Kolozsvárról, Szatmárról, Nagyenyedről és más ilyenekről.

A lényegbevágó megoldás érdekében, a béke és szeretet jegyében, mind a magyaroknak, mind a románoknak meg kell találniuk (a „bizottságban” egy vagy több román képviselővel) a kölcsönösen elfogadható megoldás útját. Nincs szó Románia területi átrendezéséről, hanem csak a

kölcsönösen elismert élettér polgárainak új értelmű önállóságáról, illetve a netaláni kölcsönösség hiányában az egyoldalú vállalásról.

A bizottsági munkálatok szerint mindenki eldönthetné, hogy hol akar véglegesen megtelepedni. Eközben utat kell engedni a feltételezetten áttelepülni szándékozók akarásának, teljes döntési szabadsággal.

Az „élettérhez” való tartozás vagy annak változtatása senkit sem hozhat hátrányos helyzetbe. Ellenkezőleg: a Nagyszebenben és vidékén maradó magyarok a korábbinál hathatósabb szeretetben és gazdasági és egyéb előnyben részesülnének. Ugyanez vonatkozna – mutatis mutandis – a magyar életteret változtató románokra is. A rendezés nyomán átalakulna pl. az egész szórványkérdés és az együttjáró problémák mindenike: vegyes házasságkötések, nyelvhasználat, ún. „beolvadások” elkerülése, kulturális feladatok ellátása stb.

A részletek kidolgozása nyomán *mindenki csak nyerne a kijelölt élettér keretei között.*

Megszűnnének a nemzetiségi problémák, a vallási hovatartozással kapcsolatos békétlenségek, a kivándorlás-átköltözési zavarok és megannyi gondot okozó együttélési nehézségek.

A bizottság által javasolt élettérben államrendi szempontból semmi se változna; és mégis minden tekintetben új élet kezdődne. Mindenki a saját hazájában és „otthon” érezhetné magát, mind lelki és szellemi, mind gazdasági viszonylatban – az álmodott „ígéret földjén”. A reménység összefüggésében az egész Kárpát-medencére is gondolni szabad és kell, mint a jövőendő Kelet-Európájának bölcsőjére. Megelégedettségben élénk, nem csak románok és magyarok, hanem németek és szlovákok, szlovének és szerbek és más nemzetiségűek.

FÜGGELÉK

Tájékoztató és probléma elmélyítése végett, hadd idézzem a Krónika napilap 2011. áprilisi számában közzétett interjúból a következő részletet:

„Nekünk – románoknak és magyaroknak – nincs mit keresnünk Erdély egészének a területén. Ki kell jelölni a földrajzilag két olyan területet, amely számára mindkét anyaország mindent belead az ott lakók támogatása céljából. Evégett üljenek össze a demográfusok, politikusok és más szakemberek és állapítsák meg: melyik lenne az a terület, amelyen a Székelyföldtől Magyarország határáig elképzelhető egy magyar többségi terület éppúgy, mint a román többségűvel párhuzamosan egy másik. A határokat nem kellene megváltoztatni, de el kellene érni, hogy a szóban forgó két terület mintegy nyúlványa legyen a két anyaországnak, és a polgárok szabadon dönthessék el, hogy hol akarnak élni. Ahhoz pedig, hogy ez az elképzelés céljához érhessen, akadálymentesen kellene *beszélni és írni róla*. Vizsgálni kellene, hol vannak a román, illetve a magyar élettér természetes határai. A jelenlegi helyzet a magyarok számára csak a további »sorvadást« eredményezhetné, a román életben maradás mellett.”

Több-kevesebb változtatással ez volt az előbbieken említett *Krónikában* megjelent írás lényege.

Gyakorlatilag az következne belőle és utána, hogy keressük meg Erdély területén a *románok és magyarok népi határait*. Márton Áron útkeresésében az Észak- és Dél-Erdély megoldására is gondolni lehet. Ez azonban jelenleg már elképzelhetetlen. Csak az a feladat lehetséges, hogy megkeressük és -találjuk a románok és magyarok földrajzi helyzetéhez kötött és a történelmi múltat is figyelembe vevő kes-

keny ösvény irányát. A demokratikus önrendelkezés eszméje valós utat nyit egy igazságos új átrendeződéshez az érdekelt országok mindenike (Románia, Magyarország, Szerbia, Ukrajna, Szlovénia s netán Ausztria) számára. Ha ez csupán képzelődés, úgy fölösleges további útkeresés. Ha azonban az új útkeresést vállaljuk, úgy a gyakorlati megoldás végett kínálkozik az országhatárok változtatásával is egybekötött következő javaslat – radikálisabb útkereséssel:

Összehívandó egy 20–30 főből álló testület, a társadalom minden tényezőjének (románok, magyarok, németek stb.) részvételével avégett, hogy a grémium felelősei döntsék el: kijelölhető-e egy olyan földrajzi átszervezés Erdélyben, a hajdani Észak, Dél-Erdély helyett, amelyen az egyik fél a román érdekeltséget képviselné, a másik a magyart. Ha ezt a kezdeti kérdésfeltevést a tanácskozó testület elfogadhatatlannak ítéli, úgy fölösleges bármely további útkeresés. Ha viszont a testület célravezetőnek tartja az elképzelést, úgy pontosan jelölje ki azokat a határvonalakat, amelyek szerint a román fél – mintegy testvéri adományként – lemond a kisebb fél javára arról a területről, amelyet a Trianon-Párizs orvoslásaként átad a kisebb magyar testvérnek. Ezúton megszűnne a két békediktátum évszázados vitája. Románia olyan megoldást képviselhetne, mely a földkerekség valamennyi országa részéről elismerést és nagyrabecsülést vonna maga után, saját döntésének példamutatásával.

A rendezés keretei között a magyar országrészen az anyaország politikai, társadalmi, vallási és jogi életrendje érvényesülne. Bárki szabadon dönthetné el, hogy hol akar – esetleg népcsere útján – békességben és biztonságban élni. A marosvásárhelyiek és nagyváradiak például olyan új egzisz-

tenciát nyernének, mint amilyent folytatólagosan élveznének hazájukban a brassóiak. Mindenki eldönthetné, hogy a rendezés után hol akar akár korábbi helyén maradni, akár új anyaországot választani. Ezt a közép-európai rendezést elfogadná mind Románia, mind Magyarország, mind pedig kiterjedtebb összefüggésben Szlovákia, Szlovénia, Kárpátalja és Ausztria(?).

Befejezésül hadd utaljak arra, hogy a szóban forgó elképzelés rávilágítana öt történelmi helyzetképre, amelyekben az érdekelt népek megannyi nyugtalanságot, békétlenséget és állandó elégedetlenséget szenvedtek el amiatt, hogy nem ők dönthették el a múltban a maguk saját életfeltételeit.

Az első helyzetkép az ún. Osztrák-Magyar „békevilágra” emlékeztet, a trianoni békeszerződésig. A második a Trianon utáni két évtizeddel jellemezhető, 1920-tól 1940-ig, a revíziós törekvések központúságával. A harmadik az Észak-Erdély és Dél-Erdély átmeneti létezését mutatná, 1940-től 1944-ig, amikor – sajnos – a nagyhatalmaknak kiszolgáltatott román és magyar országkormányzatok nem tudtak egymással megegyezni. A negyedik helyzetkép a Párizshoz kapcsolódó diktátum bélyegét hordozta, a tökéletes „megoldottság” kommunista bélyegével, 1944-től 1989-ig. Végezetül a jelenkori helyzet áll előttünk, mint a „megoldottan oldatlan”, illetve az „oldatlanul megoldott” valóság.

Mindenik helyzetképre ráillik a rész szerinti elégedettség és elégedetlenség, a lezártág a románokra és a magyarokra egyaránt vonatkozik: végeredményben mindig rajtunk kívüli tényezők döntötték el jelenük és jövődjük kérdéseit. Ez pedig a francia országvezető Mitterand már hivatkozott fogalmazásában azt jelenti, hogy a győztes hatalmak bizonyítani akarták: ők az urai a legyőzötteknek. A te-

ológus Karl Barth értelmezése szerint pedig nem követhette „áldás” az olyan döntéseket, amelyeket a nemzeti szocialista Németország és az ugyancsak önkényuralmat képviselő Olaszország hoz létre.

A múlt tapasztalataira figyelve, most kerülhet sor arra, hogy a kölcsönösség, a jószándék, a szeretet és egymás érdekeinek tiszteletben tartása, úgyszintén a testvériség szellemében kizáródjék minden ellenségeskedés, részrehajlás és ügyszerűtlenség. Ilyen zászlóbontás alatt eltűnnének a hétköznapokat és ünnepnapokat kölcsönösen elnyomó – enyhén szólva – nehézségek.

Új életnek új ígéretei valósulhatnak meg!

ORBÁN VIKTOR MINISZTERELNÖK BÚCSÚZIK TÖKÉS ISTVÁNTÓL

Gyászoló Család, Gyászoló Gyülekezet!

Eljöttünk, hogy végső búcsút vegyünk Erdély nagy szülöttétől, a matuzsálemi kort megélt patriarchától, Tőkés István professzortól, a tiszteletes és tudós prédikátortól. A Föld számos tájáról érkezünk, azokból a kisebb és nagyobb magyar világokból, ahol tudják, még tudják, ha egy nagy szellem elmegy közülünk, akkor életparancs, hogy összegyülekezzünk. Az a kóporsó, amit ilyen sokan állunk körül, nem a reménytelenséget sugallja, hanem az erőt. A hit erejét, az élet erejét, amelyben mi itt egymással osztozhatunk.

A patriarchákról mondja az írás: az étellel betelve haltak meg. Tőkés István teljes életet élt, mondhatnánk, de mégsem mondhatjuk, mert ha szólna, tiltakozna. Hogyan lehetne teljes élete egy embernek, akinek a XXI. században is vállalnia kellett vennie a magyarságnak a XX. századból örökölt ter-

heit? Miként élhetne teljes életet az, aki sohasem tudta, s nem is akarta egyéni és családi boldogságát elválasztani egyháza és népe jólététől? Tőkés István vállalta – amint Pál apostolnál olvashatjuk –, hogy mindenkor testében hordozza az övéinek nyomorát és reményét, fogyását és gyarapodás utáni vágyát, megtörését és küzdelmeit, vereségét és győzelmeit. Utolsó pillanataig harcolt. A szellem és a lélek fegyvereivel harcolt. Értünk és az igazságért harcolt. Harcolt, mert tudta és hitte: az igazság szabaddá tesz. Ez a nemes harc volt életének zsinórmértéke, ez tette szabad emberré a megcsalt remények idején is: háborúban, diktatúrában, demokráciában. Az ő szabadsága belülről fakadt, önmagában, saját magában őrizte, éltette azt a magyar életet, amelyet a hit és a kultúra teremtett ezen a tájon. Sohasem kételkedett abban, hogy egyedül ez a hit és ez a kultúra töltheti meg újra magyar szóval és léttel Erdély falvait és városait a XXI. században.

Tőkés István személyében annak a nagy nemzedéknek utolsó képviselője távozott most közülünk, akiknek élete ott kezdődött el, ahol a történelmi Magyarországé véget ért. Ők voltak azok, akiknek az a sors jutott osztályrészül, hogy a nagy háborúban és a rákövetkező hatalmi döntések nyomán részére hullott nemzet számára megőrizték az egészséget, az összetartozót. Nekik kellett továbbadniuk a magyarság megmaradásának evangéliumát a családban, az iskolában, a templomban és a közéletben. Életükkel kellett példát mutatniuk azok előtt, akik tudták, vagy tudták is, meg nem is, mit erdélyi történelem és kultúra, az erdélyi magyar élet. Tőkés István élete egyszerre gyökerezett ebben a magyar világban, s törekedett olyan szellemi magaslatokra, ahol a nép, az egyház iránti felelősség összefonódott Európa és az

A miniszterelnök búcsúbeszéde a Farkas utcai református templomban (Fotó: Kiss Gábor)

egész világ jövője iránt érzett aggodalommal. A választottak kiváltsága ez. Úgy élni, hogy a hely, az életük tere, ahová a küldetésük köti őket, nem felejteti el velük az egész teremtett világ iránt érzett felelősséget. Ő éppen itt, ezen a helyen olvasta, hitte, hirdette az egész emberiség nagy könyvének, a Bibliának a teljességet átfogó ígét. Így lehetett neki Kolozsvár a világ közepe, s így lehetett nekünk ez a szószék életünk tájolási pontja. Így láthatta meg minden teremtmény szenvedésében és reménységében az ő saját baját és reménységét: s láthatta meg a mi magyar sorsunkban az egész emberiség sorskérdéseit. Legkedvesebb zsolttára tanította arra, hogy az anyaméh gyümölcse jutalom. Életének hűségese társával ezért erős fiakat és lányokat neveltek arra a szolgálatra, amit ők maguk is végeztek.

Azok nevében búcsúzom most tőle, akik hálával és köszönettel tartoznak az életéért, a hitéért, a hűségért, a bátorságért, a tanításért és a tudományért. Azok nevében, akiknek az a felelőssége, hogy ne merüljön feledésbe, ne tűnjön el érdemtelenül az, amit ő

adott nekünk, magyaroknak. Legyen ott egész élete és minden szava a XXI. század magyarságának szellemi, kulturális kincstárában. Szolgáljon tanulságul egész életútja mindazoknak, akik a közéletben – ahogyan ő fogalmazott egyik utolsó levelében, idézem: – „védeni hivatottak, ami védhető, és építeni, ami építhető. Kolozsváron, Vásárhelyen, Budapesten, Szabadkán, Kassán, Beregszászon. Mert lehet és kell is építkezni abból az anyagból és szellemből, melyet az elmenő magyarok, a Házsongárdi temetőben nyugvók hagytak itt nekünk.”

Tisztelt Gyászoló Gyülekezet!

Tőkés István szövétnek volt, amely „nem hagyja abban az isteni világosságot, míglen maga el nem ég, avagy erőszak el nem oltja”. Most, hogy ez a szövétnek itt, a Földön kialudt, ezernyi gyertya fényében él tovább küldetése mindazok életében, akik ezt a fényt tőle kapták.

Emléke legyen áldott!

Soli Deo Gloria!

(Elhangzott Kolozsvárott, a Farkas utcai református templomban 2016. január 21-én)